INVALIDILIITTO RY **ASIANTUNTIJALAUSUNTO**

Eduskunnan puolustusvaliokunta

PuV@eduskunta.fi

Heikki.Savola@eduskunta.fi

Asia: HE 225/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Viite: Eduskunnan puolustusvaliokunnan lausuntopyyntö 11.11.2016

Invalidiliitto kiittää eduskunnan puolustusvaliokuntaa kirjallisesta lausuntopyynnöstä. Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edustaa 149 jäsenyhdistyksensä kautta 30 000 fyysisesti vammaista ja toimintarajoitteista suomalaista. Toiminta-ajatuksensa mukaisesti Invalidiliitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintakyvyltään erilaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Asevelvollisena vammautuneiden tuki ry on Invalidiliiton valtakunnallinen jäsenyhdistys ja yhdymme jäsenyhdistyksemme lausuntoon eduskunnan puolustusvaliokunnalle. Haluamme tästä syystä painottaa pelkästään asevelvollisiin sovellettavan sotilastapaturmalain säännösten sanamuotoja.

Lisää yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta sotilastapaturmalain ja kriisinhallintalain etuuksien tasossa

Invalidiliitto katsoo, että sotilastapaturmalakia koskeva lakiesitys on erittäin merkittävä varusmiespalveluksessa vammautuneen tai sairastuneen välttämättömien toimeentulon etuuksien korvaamisessa ja huolenpidon, kuten kuntoutuksen järjestämisessä oikea-aikaisesti siten, että kuntoutuspalvelut aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja perustuvat yksilöllisiin tarpeisiin. Invalidiliiton strategiana on yhdenvertainen ja esteetön Suomi 2020. Taustana strategialle ja toiminnallemme on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (jälj. YK:n vammaissopimus). YK:n vammaissopimus (voimaan 10.6.2016) tarkoittaa vammaisten ihmisten yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksia ja itsenäistä elämää yhteiskunnassa. Siten myös varusmiespalveluksessa vammautuneen tai sairastuneen koulutukseen (art. 24), kuntoutukseen (art. 26) sekä työllistymiseen (art. 27) tulee kiinnittää huomiota. Tässä kohtaa voidaan mainita, että varusmiespalvelus on miehille kansalaisvelvollisuus eikä palvelussuhteessa ole kyse työsuhteesta toisin kuin kriisinhallintatehtävässä. Näkemyksemme mukaan sotilastapaturmalakiin on kirjoitettava oma säännöksensä kuntoutuksesta esim. seuraavasti: **”Erityistä huomiota on kiinnitettävä loukkaantuneen tai sairastuneen varusmiehen oikea-aikaiseen lääkinnällisen toimintakykyä edistävän ja ylläpitävän kuntoutuksen saatavuuteen.”** Lääkinnällisen kuntoutuksen nopea aloittaminen on erityisen tärkeää tuloksellisuuden vuoksi. Aikaisessa vaiheessa aloitettu kuntoutushoito voi jopa tehdä tarpeettomaksi ehkä myöhemmin tarvittavan leikkaushoidon. Hoitavan lääkärin lähete pitäisi riittää, jotta kuntoutus saadaan nopeasti käyntiin.

Invalidiliiton mielestä eduskunnan puolustusvaliokunnan tulee kiinnittää erityishuomiota samaan lakikokonaisuuteen kuuluvan sotilastapaturmalain ja kriisinhallintalain kirjoitettujen säännösten kattavuuteen etuuksien osalta, jotka eroavat toisistaan merkittävällä tavalla. Invalidiliitto katsoo, että etuuksien sääntelytason tulee olla yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden nimissä vastaavanlainen, kun äkillinen ja ennalta arvaamaton tapaturma sattuu tai sotilas sairastuu palveluksessa olipa hänen palveluspaikkansa missä tahansa. Siten kriisinhallintalakiin kirjattu **lisäkorvaus pysyvästä haitasta (9 §), kuolemantapauksen johdosta maksettava lisäkorvaus (10 §) sekä kuntoutukseen kuuluva psyykkinen tuki ja hoito (11 §) tulee korvata myös varusmiespalveluksessa vammautuneelle tai sairastuneelle**. Käytäntö on osoittanut, että viimeisen vuoden aikana on sattunut jo kolme kuolemantapausta sotilaallisessa koulutuksessa varusmiespalveluksessa, joten esim. maksettavaan lisäkorvaukseen kuolemantapauksen johdosta olisi perusteltua tarvetta. Vaikka vahingon sattumisen todennäköisyys arvioitaisiin ennakolta kriisinhallintatehtävässä varusmiespalvelusta suuremmaksi, niin epäsuhta vammautuneiden korvausten tasossa jää näiden kahden lain välille, koska normaalista työelämästä täysin poikkeavat erityisolosuhteet sotilaallisessa toiminnassa ja koulutuksessa muun muassa räjähteiden ja aseiden käsittelyssä aiheuttavat normaalia poikkeavampaa riskiä molemmissa toimintaympäristöissä. Lisäksi tuo psyykkistä tukea ja hoitoa koskeva sääntely on osa kuntoutusta, joka edistää myös varusmiespalvelusta suorittavan toimintakykyä ja paluuta työelämään.

Sotilastapaturmalakiesityksen 11 § on tapaturma- ja perhe-eläkkeen perusteena käytettävä vähimmäisvuosiansio kolmella kerrottuna, mikä on hyvä parannus nykyiseen. Myös **sairauspäivärahan vähimmäismäärälle pitäisi olla kerroin**, joka voisi olla vähän pienempi kuin eläkkeessä, esimerkiksi **kerroin kaksi** olisi jo selkeä parannus nykytilanteeseen. Varusmiehellä harvoin on ollut merkittäviä tuloja ennen varusmiespalvelua, joten sairauspäiväraha yleisimmin perustuu vähimmäispäivärahaan.

Lääketieteellistä syy-yhteyden arviointia (3 §) tarkennettava palveluksenaikaisten erityisolosuhteiden kuvaamisessa

Koska on päädytty nostamaan oikeuskäytännössä omaksuttu lääketieteellisen syy-yhteyden kynnys, todennäköisyysvaatimus, varusmiespalveluksessa aiheutuneen vamman tai sairauden korvattavuudelle, niin **palveluksenaikaisia erityisolosuhteita on kuvattava lakiesitystä tarkemmin lain yksityiskohtaisiin perusteluihin.** Yksittäisen varusmiehen fyysisten ponnistelujen lisäksi on kuvattava sotilaallisen koulutuksen maasto-olosuhteiden ja siinä käytettävien sotilasajoneuvojen sekä räjähteiden ja aseellisen harjoittelun erityispiirteitä sekä riskitekijöitä vastaavalla tavalla kuin laajemmin on kuvattu kohdassa 2.2 pelkästään kriisinhallintatehtävien erityisolosuhteita. Samoin tulee kuvata ilmavoimien hävittäjälentäjiin kohdistuvaa g –voimavaikutusta ja paineenvaihteluita aivotoiminnoille mm. hävittäjälentäjän laukaistessa heittoistuimen, laskuvarjohyppyihin liittyviä riskitekijöitä sekä esim. merivoimiin liittyviä ja taistelusukeltajakoulutuksen erityispiirteitä (mm. hapenpuutteen vaikutus veteen jouduttaessa sekä hypotermia). Lisäksi kriisinhallintatehtävissä mainittu yhteismajoitus aiheuttaa myös virusinfektioiden leviämisen riskitekijöitä varusmiespalveluksessa. Kriisinhallintalaissa on jopa kirjattu erilaisia altistustekijöitä syy-yhteyden osoittavina tekijöinä hengitystieinfektioihin (”Jatkuva hikoilu, kosteat ja pölyiset olosuhteet, kuten home ja saastesumu (…) altistavat merkittävästi ihotauti- sekä hengitystieinfektioille”) Vastaavalla tavalla sisäilma- ja homeongelmia esiintyy myös varusmiespalveluksessa kasarmiolosuhteissa. Erityisesti hengitystieinfektioita on käytännössä huonosti korvattu palvelussairauksina.

Varusmiespalveluksessa sotilastapaturman aiheuttaman vian, vamman tai sairauden paheneminen (6 §) ja palvelussairaus (9 §) korvattava ja kirjattava lakiin ilman 6 kuukauden aikarajoitusta

Lakiesityksessä kirjoitettu 6 kuukauden aikarajoitus perustuu vain käytäntöön eikä todelliseen ajan kulumiseen. Riittävänä pidetään sitä, kun on osoitettavissa ajallisesti syy-yhteys vamman, sairauden tai vian

pahenemishetkeen tai palvelussairauden pahenemisen ilmenemishetkeen. Palvelussairauspykälä 9 § saa tarpeettomasti velvoittavuutta työelämää koskevasta sääntelystä eli työtapaturma- ja ammattitautilaista, vaikka varusmiespalvelus eroaa työelämästä ja tämä on todettukin lakiesityksessä mm. työturvallisuuslakia ei nimenomaisesta säännöksestä johtuen sovelleta varusmiespalveluksessa. Työtapaturma- ja ammattitautilain 30 §:ssä ei ole vastaavaa aikarajoitusta, vaan ”korvausta maksetaan olennaisen pahenemisen ajalta.” Se hyvä puoli sotilastapaturmalakiesityksessä on, että tämä olennaisuuden kynnysvaatimus on nyt poistettu.

Pahoinpitelyn ja toisen henkilön muun tahallisen teon aiheuttaman vamman tai sairauden (7 §) korvattavuudessa painotetaan tarpeettomasti motiivin selviämistä varusmiehestä riippumattomasta syystä

Indisio palvelukseen osallistumisen vaikutuksesta esim. pahoinpitelyyn pitää olla selvä ainakin, jos **uhrilla** on **sotilaspuku päällä tai pahoinpitelijänä on toinen varusmies**. Motiivi pahoinpitelyyn ei välttämättä selviä koskaan, ja pahoinpidelty varusmies jäisi nyt esitetyssä lakimuodossa ilman korvauksia.

Helsingissä 16.11.2016

Invalidiliitto ry

Petri Pohjonen	Laura Andersson
pääjohtaja	yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: Henrik Gustafsson, lakimies, henrik.gustafsson@invalidiliitto.fi